

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001301

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-03-2024

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Добровольська Марина Борисівна

2. Marina B. Dobrovolska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 035 Філологія

Дата захисту: 04-12-2023

Спеціальність за освітою: Філолог

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 17.051.065

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.09.91

Тема дисертації:

1. Засоби вираження імпліцитної оцінки в англійськомовному художньому дискурсі: лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти

2. Means of expressing implicit evaluation in English-language artistic discourse: linguistic-cognitive and pragmatic aspects

Реферат:

1. Дисертація присвячена дослідженню засобів вираження імпліцитної оцінки в англійськомовному художньому дискурсі. У фокусі роботи перебуває лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти імпліцитних смислів. Основу роботи складає ілюстративний матеріал з художніх творів американських та британських письменників 20-21 століття, що містить ситуацію з імпліцитною оцінкою. Теоретичну основу роботи становлять праці з лінгвоаксіології (Н. Д. Арутюнова, Т. А. Космеда, Г. І. Приходько, І. В. Онищенко), дискурсології (І. А. Бехта, В. О. Ковчак, І. Р. Корольов, І. С. Шевченко, О. Л. Щербакова, Т. v. Dijk), когнітивної лінгвістики (О. А. Бабелюк, Н. О. Бігунова, В. О. Велівченко, Г. І. Приходько, В. G. Varga), прагмалінгвістики (Л. Р. Безугла, А. Г. Гудманян, М. О. Камінська, Н. В. Матушевська, Н. Р. Grice, D. Blakemore), лінгвокультурології (І. М. Патен). Концепт оцінки є беззаперечним і важливим складником картини світу. Необхідною умовою при вивченні категорії оцінки є орієнтованість на людину, соціум, культуру. З позицій когнітивного підходу

оцінка визначається через концепт «норма» і є історично й культурно відокремленою категорією. Поняття імпліцитності лінгвісти зазвичай використовують для характеристики прихованих аспектів повідомлення, тобто розбіжності між самим висловлюванням та його значенням. З огляду на те, що адресант не завжди виражає явну оцінку людини чи навколишньої дійсності, можна стверджувати, що у висловлюванні наявна імпліцитна оцінка. Дотримуємося думки, що оцінність є невід'ємним компонентом художнього дискурсу, який репрезентує динамічний комунікативний процес, на тлі якого відбувається обмін інформацією між адресантом і адресатом у певному місці, часі та просторі. Особливість імпліцитної оцінки полягає у тому, що вона формально не вербалізована мовними одиницями у висловлюванні, але може бути виведена з його імпліцитного змісту. Дослідження імпліцитної оцінки крізь призму лінгвокогнітивного та прагматичного аспектів дає змогу виявити специфіку її вираження та функціонування в художньому дискурсі. У дисертації застосовано комплексну методику дослідження засобів вираження імпліцитної оцінки, що ґрунтується на використанні загальнонаукових (аналіз, синтез), а також спеціальних (когнітивний, конверсаційний, прагмасемантичний, дискурс-аналіз, актомовленнєвий, контекстуальний, пресупозиційний аналіз) методів. Це уможливило встановлення особливостей реалізації імпліцитної оцінки в художньому дискурсі з урахуванням вербальних та невербальних чинників як особливої моделі комунікації та вираження відношення до оточуючого світу та подій. Запропоновано схему ситуації з імпліцитною оцінкою, що має таку послідовність: адресант висловлювання, мета, вибір засобів спілкування, ефект комунікативного акту, адресат висловлювання. Така схема відображає структуру комунікативного акту, а також є основою для аналізу дискурс-фрагментів. Основою когнітивного підходу у вивченні імпліцитної оцінки є аналіз мовних явищ з урахуванням власних цінностей та картини світу. В ході дослідження функціонування імпліцитної оцінки в художньому дискурсі було виокремлено ситуації оцінки з низьким, середнім та високим ступенями імпліцитності. У ситуаціях оцінки з низьким ступенем імпліцитності достатньо проаналізувати контекст у межах речення або декількох речень (мікроконтекст). Адекватна інтерпретація ситуації оцінки з низьким ступенем імпліцитності є обов'язковою та необхідною для подальшого процесу комунікації. Інтерпретація оцінки в ситуації з середнім ступенем імпліцитності вимагає від читача проведення певних когнітивних операцій, пресупозиційного аналізу, залучення власного досвіду та соціокультурних знань. Цей тип ситуації реалізується в макроконтексті мінімального (декілька речень) та середнього обсягу (абзац чи розділ). Важливість розуміння та сприйняття усього контексту дискурсу (макроконтексту максимального обсягу) стає важливою при дослідженні оцінки в ситуації з високим ступенем імпліцитності, оскільки потрібно взяти до уваги всю сюжетну лінію твору, поведінку героїв, їх взаємовідносини, емоційний стан. Ситуації оцінки з високим ступенем імпліцитності характерне накладання первинної імпліцитності на вторинну, тобто необхідно знаходити шляхи до інтерпретації одних не явно виражених смислів через інші, що також не виражені експліцитно. Інтерпретація ситуації оцінки з високим ступенем імпліцитності значною мірою залежить від когнітивних здібностей адресата, його досвіду, наявності певного багажу знань. Імпліцитна оцінка актуалізується за допомогою таких художніх засобів, як метафора, метонімія, епітет, анафора, оксюморон, риторичне запитання, гіпербола та літота, іронія, фальшива оцінка, порівняння, а також за допомогою синтаксичного паралелізму й неповних речень. Вони передають внутрішній світ героїв, характеризують їх вчинки та культурні цінності. Результат інтерпретації імпліцитних смислів також залежить від фонових знань комунікантів, що значним чином впливає на успішність інтеракції...

2. Dysertatsiya prysvyachena doslidzhennyu zasobiv vyrazhennya implitsytnoyi otsinky v anhliyskomovnomu khudozhnomu dyskursi. U fokusi roboty perebuvaye lnhvokohnityvnyy ta prahmatychnyy aspekty implitsytnykh smysliv. Osnovu roboty skladaye ilyustratyvnyy material z khudozhnikh tvoriv amerykanskykh ta brytanskykh pysmennykiv 20–21 stolittya, shcho mistyt sytuatsiyu z implitsytnoyu otsinkoyu. Teoretychnu osnovu roboty stanovlyat pratsi z lnhvoaksiolohiyi (N. D. Arutyunova, T. A. Kosmeda, H. I. Prykhodko, I. V. Onyshchenko), dyskursolohiyi (I. A. Bekhta, V. O. Kovchak, I. R. Korolov, I. S. Shevchenko, O. L. Shcherbakova, T. v. Dijk), kohnityvnoyi lnhvistyky (O. A. Babelyuk, N. O. Bihunova, V. O. Velivchenko, H. I. Prykhodko, B. G. Bara), prahmalnhvistyky (L. R. Bezuhla, A. H. Hudmanyman, M. O. Kaminska, N. V. Matushevska, H. P. Grice, D. Blakemore), lnhvokulturolohiyi (I. M. Paten). Kontsept otsinky ye bezzaperechnym i vazhlyvym skladnykom kartyny svitu.

Neobkhidnoyu umovoyu pry vyvchenni katehoriyi otsinky ye oriyentovanistn na lyudynu, sotsium, kuloturu. Z pozytsiy kohnityvnoho pidkhodu otsinka vyznachayetnsya cherez kontsept «norma» i ye istorychno y kuloturno vidokremlenoyu katehoriyeyu. Ponyattya implitsytnosti linhvisty zazvy chay vykorystovuyutn dlya kharakterystyky prykhovanykh aspektiv povidomlennya, tobtto rozbizhnosti mizh samym vyslovlyuvannyam ta yoho znachennyam. Z ohlyadu na te, shcho adresant ne zavzhdy vyrazhaye yavnu otsinku lyudyny chy navkolyshnnoyi diysnosti, mozha stverdzhuvaty, shcho u vyslovlyuvanni nayavna implitsytna otsinka. Dotrymuyemosya dumky, shcho otsinnistn ye nevidnyemnym komponentom khudozhnnoho dyskursu, yakyy reprezentuye dynamichnyy komunikatyvnyy protses, na tli yakoho vidbuvayetnsya obmin informatsiyeyu mizh adresantom i adresatom u pevnomu mistsi, chasi ta prostori. Osoblyvistn implitsytnoyi otsinky polyahaye u tomu, shcho vona formalno ne verbalizovana movnymy odynytsyamy u vyslovlyuvanni, ale mozhe buty vyvedena z yoho implitsytnoho zmistu. Doslidzhennya implitsytnoyi otsinky krizn pryzmu linhvokohnityvnoho ta prahmatychnoho aspektiv daye zmohu vyyavyty spetsyfyku yiyi vyrazhennya ta funktsionuvannya v khudozhnnoomu dyskursi. U dysertatsiyi zastosovano kompleksnu metodyku doslidzhennya zasobiv vyrazhennya implitsytnoyi otsinky, shcho gruntuyetnsya na vykorystanni zahalnonaukovykh (analiz, syntez), a takozh spetsialnykh (kohnityvnyy, konversatsiynyy, prahmasemantychnyy, dyskurs-analiz, aktomovlennyevy, kontekstualnyy, presupozytsiynyy analiz) metodiv. Tse umozhlyvylo vstanovlennya osoblyvostey realizatsiyi implitsytnoyi otsinky v khudozhnnoomu dyskursi z urakhuvannyam verbalnykh ta neverbalnykh chynnykiv yak osoblyvoyi modeli komunikatsiyi ta vyrazhennya vidnoshennya do otochuyuchoho svitu ta podiy. Zaproponovano skhemu sytuatsiyi z implitsytnoyu otsinkoyu, shcho maye taku poslidoavnistn: adresant vyslovlyuvannya, meta, vybir zasobiv spilkuvannya, efekt komunikatyvnoho aktu, adresat vyslovlyuvannya. Taka skhema vidobrazhaye strukturu komunikatyvnoho aktu, a takozh ye osnovoyu dlya analizu dyskurs-frahmentiv. Osnovoyu kohnityvnoho pidkhodu u vyvchenni implitsytnoyi otsinky ye analiz movnykh yavyshch z urakhuvannyam vlasnykh tsinnostey ta kartyny svitu. V khodi doslidzhennya funktsionuvannya implitsytnoyi otsinky v khudozhnnoomu dyskursi bulo vyokremлено sytuatsiyi otsinky z nyzokym, serednim ta vysokym stupenyamy implitsytnosti. U sytuatsiyakh otsinky z nyzokym stupenem implitsytnosti dostatno proanalizuvaty kontekst u mezhakh rechennya abo dekilokokh rechen (mikrokontekst). Adekvatna interpretatsiya sytuatsiyi otsinky z nyzokym stupenem implitsytnosti ye obovnyazkovoyu ta neobkhidnoyu dlya podalshoho protsesu komunikatsiyi. Interpretatsiya otsinky v sytuatsiyi z serednim stupenem implitsytnosti vymahaye vid chytacha provedennya pevnykh kohnityvnykh operatsiy, presupozytsiynoho analizu, zaluchennya vlasnoho dosvidu ta sotsiokuloturnykh znann. Tsey typ sytuatsiyi realizuyetnsya v makrokonteksti minimalnoho (dekiloka rechen) ta serednnoho obsyahu (abzats chy rozdil). Vazhlyvistn rozuminnya ta spryynyattya usnoho kontekstu dyskursu (makrokontekstu maksymalnoho obsyahu) staye vazhlyvoyu pry doslidzhenni otsinky v sytuatsiyi z vysokym stupenem implitsytnosti, oskilky potribno vzyaty do uvahy vsyu syuzhetnu liniyu tvor, povedinku heroyiv, yikh vzayemovidnosyny, emotsiynyy stan. Sytuatsiyi otsinky z vysokym stupenem implitsytnosti kharakterne nakladannya pervynnoyi implitsytnosti na vtorynnu, tobtto neobkhidno znakhodyty shlyakhy do interpretatsiyi odynykh ne yavno vyrazhenykh smysliv cherez inshi, shcho takozh ne vyrazheni eksplitsytno. Interpretatsiya sytuatsiyi otsinky z vysokym stupenem implitsytnosti znachnoyu miroyu zalezhyt vid kohnityvnykh zdibnostey adresata, yoho dosvidu, nayavnosti pevnoho bahazhu znann. Implitsytna otsinka aktualizuyetnsya za dopomohoyu takykh khudozhnikh zasobiv, yak metafora, metonimiya, epitet, anafora, oksyumoron,...

Державний реєстраційний номер ДіР: 0113U000807

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Добровольська М. Б. Роль пресупозиції у виявленні імпліцитної оцінки. Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. № 75. С. 30–35.
- Добровольська М. Б. Поняття імпліцитності та імпліцитної оцінки в лінгвістиці. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»: Збірник наукових праць. Львів, 2019. № 5. С. 55–59.
- Добровольська М.Б. Імпліцитна оцінка в межах маніпулятивної стратегії та тактики її реалізації. Нова філологія. Збірник наукових праць. No 90. 2023. С. 134–138.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0113U000807

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Приходько Ганна Іллівна

2. Ganna I. Pryhodko

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бігунова Наталя Олександрівна

2. Natalia O. Bigunova

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9460-9700

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабелюк Оксана Андріївна

2. Oksana A. Babelyuk

Кваліфікація: д.н, професор, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4837-1225

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Код за ЄДРПОУ: 08571340

Місцезнаходження: вул. Клепарівська, буд. 35, Львів, 79007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Залужна Марина Володимирівна

2. Maryna V. Zaluzhna

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9316-452X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тупахіна Ольга Володимирівна

2. Olga V. Tupakhina

Кваліфікація: д.н, доц., 10.01.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2920-1167

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Козлова Тетяна Олегівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Козлова Тетяна Олегівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Дребезов Денис Олегович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна